

Zin

geven

Mohameds
wens voor
vrede

INLIA helpt
dakloze
asielzoekers

Boerencoöperaties
in Rwanda

**Schoon drinkwater
steeds schaarser**
door klimaatverandering

DAAROM

WAT: Evelyne met haar zoontje Moesa, die ingeënt wordt tegen malaria. Haar eerste kind overleed na vier maanden omdat hij belangrijke vaccinaties niet had gekregen. Moesa is inmiddels acht maanden en kerngezond.

WAAR: Bukimbi Health Center in het Kamuli district in Oeganda, een van de 26 gezondheidsklinieken die door Cordaid wordt ondersteund.

HOE: Met de resultaatgerichte finan-

cieringsmethode verbetert Cordaid het zorgsysteem en brengt de dienstverlening dichterbij de bevolking. De klinieken die Cordaid ondersteunt, ontvangen extra geld als de vooraf bepaalde doelen zijn behaald. Voorbeelden van doelen zijn: het personeel opleiden, zorgen dat vrouwen veiliger kunnen bevallen of de toegang tot een ziekenhuis verbeteren door vervoer te organiseren vanuit de omliggende

dorpen. Hoe beter de resultaten, hoe meer geld ze ontvangen. Geld dat weer ingezet kan worden voor verdere verbetering van de kliniek.

WAAROM: Omdat de afstand tot de gezondheidscentra voor veel inwoners erg groot is en de kwaliteit vaak te wensen over laat, krijgen veel mensen niet de zorg die ze nodig hebben. Vooral zwangere vrouwen en jonge kinderen lijden hieronder. ■

FOTOGRAFIE: NIELS VAN LAAR

- 162.619 mensen hebben gebruik gemaakt van medische zorg
- 13.309 zwangere vrouwen zijn ten minste een keer op zwangerschapscontrole geweest

- 23.964 vrouwen zijn onder begeleiding in een kliniek bevallen
- 59.958 vrouwen in de vruchtbare leeftijd, maar ook (jonge) mannen, kregen voorlichting over gezinsplanning

CORDAID

Klimaatprobleem in Rwanda

Op pagina 7 schrijf ik over een Cordaid-project dat boeren in Rwanda ondersteunt om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. De seizoenen gedragen zich daar al jaren onvoorspelbaar en dat is een groot probleem. Ook al zie je dat aan het – knalgroene – land nog niet direct af. Na mijn bezoek aan Rwanda reisde ik naar buurland Burundi. Het Tanganyika-meer daar heeft de kuststrook opgeslokt. De verdronken bomen steken spookachtig uit het water en de naastgelegen hoofdweg overstroomt regelmatig. Alle bewoners rond het meer weten: het is een kwestie van maanden en dan staat alles onder water. Voor veel mensen in Afrika is klimaatverandering geen ver-van-mijn-bedshow. Zij raken steeds dieper in de problemen. In Nederland kiezen we massaal voor politici die het probleem niet serieus nemen en maatregelen willen terugdraaien. Totdat het water ons hier ook aan de lippen staat.

MICKAEL FRANCI, REDACTEUR

6 Boerencoöperaties in Rwanda

20
BISSCHOP
GERARD DE KORTE:
'Ecologische
bekering is nodig
om de aarde te
redden'

14

INLIA vrijwilligers helpen dakloze asielzoekers

16

Nynke Schaaap over klimaatcrisis en doorbreken van vicieuze cirkels

VERDER: P2 Daarom P4 Opstekers P5 Groeten uit Nederland P10 Vraag het Heleen, directeur Cordaid P11 Concreet P12 Gevlucht uit Soedan P19 Verhaal van Mohamed Mahmoud Elhadj P22 Nalatenschap van mevrouw Simons P23 Ontdek de wereld en colofon P24 De spreuk van Ruben Terlouw

Op cover: Bij de nieuw geopende waterinstallatie in Zuid-Soedan **Fotografie:** Niels van Laar

50 SCHOLEN IN OEGANDA VERBETERD

De uitdagingen voor de vijftig scholen in het Kamuli-district in Oeganda waren ontelbaar.

Schoolbanken die kapot waren, onvoldoende toiletten, enzovoort. Samen met medewerkers van de scholen heeft Cordaid een systeem van resultaatgerichte financiering ontwikkeld. Zij krijgen extra betaald zodra ze een bepaald resultaat hebben bereikt.

In twee jaar tijd hebben de scholen een metamorfose ondergaan en krijgen de leerlingen beter onderwijs.

SCHOOLLOKALEN

met max. 53 leerlingen per klas: van 15% naar **32%**

SCHOOLBANKEN

met max. 3 leerlingen per bank: van 12% naar **46%**

TOILETTEN

die voldoen aan de eis van veertig leerlingen per WC: van 32% naar **58%**

Ronnie Bashabe,
coördinator onderwijs

'Wij voeren gerichte controles uit om te borgen dat de resultaten echt worden behaald. Zo heeft onze bijdrage blijvende impact.'

Landbouwhulp voor 3.000 boerenfamilies in Afghanistan

Met een extra bijdrage van de **Postcode Loterij** helpt Cordaid 3.000 boerenfamilies in de provincie Logar in Afghanistan hun voedselzekerheid te vergroten. Het voedselsysteem staat onder grote druk: er zijn voedseltekorten door droogte, overstromingen en misoogsten. De families worden geholpen met het herstel van landbouwgrond en irrigatiesystemen. Ze bouwen aan zelfredzaamheid met de aanleg van een

zadenbank met klimaatbestendige zaden. En ze krijgen meststoffen en gereedschappen om hun oogst te vergroten. Op deze innovatieve manier worden de boeren weerbaarder tegen de gevolgen van klimaatverandering. Fantastisch dat we dankzij de lotkopers ruim 21.000 mensen in dit fragiele land weer perspectief voor een toekomst kunnen bieden met voldoende gezond voedsel.

€ 25.000 voor Oekraïne van Bloedbank

Op de wereld om elkaar te helpen. Op basis van deze gedeelde droom, heeft Sanquin Bloedvoorziening met haar donors € 25.000 ingezameld

voor Cordaid, waarmee wij families in Oekraïne konden voorzien van brandhout. Zo hielpen de donors niet alleen patiënten in Nederland, maar

ook mensen in Oekraïne overleven. Wist je dat één op de vier mensen ooit bloed nodig heeft? En dat je met een uurtje tijd het leven redt of verbetert van drie mensen? Bijvoorbeeld mensen met kanker, slachtoffers van een verkeersongeval of te vroeggeboren baby's. Bij elke bloeddonaatie krijg je automatisch een korte medische keuring, zo zorg je ook nog eens goed voor jezelf! Wil je meer weten over bloeddonaat worden, kijk op: sanquin.nl/cordaid

Groeten
- uit -
Nederland

'Goed om eens in jullie schoenen te staan'

De Brabantse Vrouwenvereniging VOV kreeg een gastles van Cordaid medewerker Matthias van Halem.

VOV (Vrouwen Ontmoeten Vrouwen) is een gezellige en heel betrokken vereniging van 140 vrouwen in het Brabantse Berlicum en Middelrode. Voortgekomen uit de katholieke plattelandsvrouwen zijn ze tien jaar terug op eigen kracht verdergegaan. En met succes! Waar veel vrouwenverenigingen in de huidige tijd vaak vergrijsen en met leegloop te maken hebben, bloeit deze vrouwengroep op. Aan de activiteiten doen vaak meer dan 50 vrouwen mee, ook jonge mensen haken aan. Het veelzijdige programma, variërend van bloemschikken tot een stadswandeling in Den Bosch onder leiding van iemand die met dakloosheid vertrouwd is, draagt daar zeker aan bij. Marianne van der Steen, voorzitter van VOV, las in een eerdere editie van *Zin geven* over een gastles die

Cordaid gaf op een basisschool. Marianne: 'Ik was vooral benieuwd naar de noodhulp die Cordaid in crisissituaties verleent en hoe dat werkt: een mooi onderwerp om na de jaarvergadering met elkaar een uur de tijd voor te nemen.' Cordaid medewerker Matthias van Halem ging in Berlicum met de vrouwen in gesprek over het werk van Cordaid. De vrouwen kregen dilemma's voorgeschoteld waar de noodhulpmedewerkers van Cordaid dagelijks mee

Natuurlijk komen we ook graag bij u langs op uw school, bij uw vereniging of parochie. Neem contact op met de Servicedesk van Cordaid. Dan kijken we samen met u naar de mogelijkheden. Servicedesk@cordaid.nl of bel: 070 - 31 36 300

te maken krijgen: Hoe zorg je ervoor dat in een uiterst kwetsbare en soms gevaarlijke situatie, juist de mensen die het hardst hulp nodig hebben, de juiste hulp krijgen? Marianne: 'Goed om eens in de schoenen van de Cordaid-medewerkers te staan en een idee te krijgen van de complexiteit van goede hulpverlening.' ■

Groene schijn bedriegt

FOTOGRAFIE: MICKAËL FRANCI

In het veilige en goed georganiseerde Rwanda floreert de economie, maar net als in veel Afrikaanse landen dreigt klimaatverandering dit te bederven. Cordaid kwam samen met lokale financiële instellingen in actie.

Rwandese boeren zetten zich schrap voor klimaatverandering

Het kleine Oost-Afrikaanse Rwanda is al decennia bezig het juk van de donkere geschiedenis van de genocide van zich af te schudden. Met succes. De straten zijn er brandschoon, het is er veilig en het goed georganiseerde land heeft zich ontpopt tot het economische wonder van Afrika. In Rwanda zindert de lucht van hoop en optimisme. Maar zoals in veel Afrikaanse landen dreigt klimaatverandering roet in het eten te gooien. Vooral in de oostelijke regio's komen boeren in de problemen door jaren van droogte of juist excessieve regenval. Oogsten mislukken, de productie daalt en de inkomsten lopen terug. Om nog maar te zwijgen over de honger die zal ontstaan als de oogsten te vaak tegenvallen. Daarnaast heeft het dichtbevolkte Rwanda nog maar weinig wilde natuur over. De meeste grond is bestemd voor landbouw en 70% van de bevolking werkt in de agrarische sector.

De grillen van de natuur

Waar boeren in Nederland gebruik maken van allerlei moderne technieken om controle te houden over de groei van hun gewassen, zijn hun Rwandese evenknieën veel meer overgeleverd aan de grillen van de natuur. De voorspelbaarheid van de seizoenen was altijd hun belangrijkste gereedschap. Dat zijn ze kwijt. Met een doffe klap van de machete hakt Boniflide Mukatabaruka in op de maishalmen. Het is een graad of dertig. Ze draagt een lichtbruine winterjas met bont kraag en een wollen sjaal om haar hoofd. Wonderbaarlijk genoeg glijdt slechts een enkele zweetdruppel over haar voorhoofd terwijl ze zich vaardig een weg baant door het dichte woud op haar akker. Het was een goed jaar.

Vandaag is een van de belangrijkste dagen van het jaar. De leden van de boerencoöperatie zijn bijeengekomen om te oogsten.

Boniflide mag dan één van de jongere vrouwen in de groep zijn, ze overziet de werkzaamheden als een echte leider en dirigeert haar collega's waar nodig.

De 38-jarige moeder van drie kinderen is namelijk het hoofd van een coöperatie in Kayonza, met negen vrouwelijke leden en dertien mannen. Al twintig jaar bewerkt ze haar land met veel bezieling. Nu ziet ze de onvoorspelbaarheid van de seizoenen toenemen. De ergste droogte trof het gebied in 2016. Het staat haar nog helder voor de geest.

'We hadden geen idee'

'De zon was zo intens. Dat begon een groot probleem te worden', vertelt Boniflide in de beschutting van haar maisschuur. 'We wisten niet hoe we ons moesten aanpassen aan de veranderingen. Als coöperatie waren we nog niet effectief genoeg. Hoe kunnen we de zaden het beste verdelen? Wat is de juiste hoeveelheid kunstmest? Welke maïsvariëteiten werken het beste? We hadden geen idee.' Na het rampjaar is Cordaid samen met lokale financiële instellingen in actie gekomen om ervoor te zorgen dat de schade in het gebied beperkt blijft. Het project kent verschillende doelen: de boeren weerbaar maken tegen klimaatverandering, voldoende voedsel garanderen voor de bevolking en de natuur herstellen.

De hulpverleners trainen de boeren en brengen ze in contact met lokale financiële instellingen. De investeerders worden op hun beurt opgeleid om speciale financiële producten te ontwikkelen voor kleinschalige boeren. Zo krijgen de agrariërs makkelijker toegang tot leningen waarmee ze noodzakelijke apparatuur kunnen aanschaffen om hun bedrijf toekomst- en klimaatbestendig te maken, zoals irrigatiesystemen op zonne-energie.

Boniflide Mukatabaruka
HOOFD
COÖPERATIE

Aanpassen aan nieuwe uitdagingen

'Daarbij is het van groot belang dat de boeren in coöperatieverband werken', legt projectleider Victoire Umutesi uit. 'Een coöperatie kan betere prijzen bedingen voor de inkoop van zaden, kunstmest en ander materiaal. Vervolgens werken ze samen op het land, ze oogsten samen en staan sterker in de markt omdat ze bij elkaar een veel grotere productie hebben.'

Een essentieel onderdeel van het project zijn de spaargroepen. De coöperatieleden leggen geld bij elkaar en Cordaid leert ze hoe ze hun reserves het beste kunnen beheren. Een deel van het geld in de spaargroepen wordt ook gebruikt om nieuwe bossen aan te leggen. De coöperaties planten vooral fruitbomen die én CO₂ opvangen én nieuwe inkomsten genereren voor hun bedrijven.

Tegeltjeswijsheid

De tegeltjeswijsheid "Geef iemand een vis en hij eet een dag; leer hem vissen en hij heeft eten voor het leven", is ook in Rwanda een veelgebruikt motto. 'En dat geldt zeker voor dit project', zegt Umutesi. 'Dankzij de spaargroepen kunnen de boeren een slechte oogst doorstaan. Tegelijkertijd laten ze aan de financiële instellingen zien dat ze genoeg reserves hebben. Die willen vervolgens weer investeren vanwege het rendement. Wij zorgen voor een duurzame relatie tussen de coöperaties en de investeerders, waardoor ze uiteindelijk niet meer afhankelijk zijn van organisaties als Cordaid.'

Een klein uur rijden van de akker van Boniflode, op één van de andere duizenden heuvels waar het Rwandese landschap om geroemd wordt, zijn de leden van een nabijgelegen coöperatie samengekomen voor een training. In een klaslokaal met weids uitzicht over het Muhazi meer geeft Alice Mukamurangwa les aan vijftig boeren uit de regio. Ze vertelt de groep alles over het belang van goed financieel management en slimme investeringen. Alice kijkt streng door haar bril, zet haar woorden kracht bij, maar de opwindende van de aanwezigen golft door de ruimte. Deze informatie kan immers hun leven veranderen.

Sceptisch

'Sommige deelnemers zijn kwaad op zichzelf', vertelt Alice, terwijl de boeren in kleinere groepen uiteen zijn gegaan om praktijkopdrachten uit te voeren. 'Ze vinden dat ze niet genoeg hebben gedaan om zich weerbaar te maken tegen klimaatverandering. Het is niet zo dat ze zich niet bewust waren van de uitdagingen, maar ze waren sceptisch over de oplossingen. Veel boeren hebben investeringen gedaan die niet helpen. Wij zoeken samen met hen uit wat ze werkelijk nodig hebben.'

Ook al maakt Alice zich zorgen om de - figuurlijke - donkere wolken die boven de regio hangen, in haar werk laat ze zich vooral leiden door optimisme. 'Oplossingen voor klimaatverandering en zakelijke kansen kunnen hand in hand gaan. De juiste investeringen kunnen de boeren in staat stellen hun bedrijven zodanig aan te passen dat het klimaat geen bedreiging meer hoeft te zijn.'

Victoire
Umutesi
PROJECTLEIDER

'Dankzij de spaargroepen kunnen de boeren een slechte oogst doorstaan'

Digitale innovatie

Bij de training is ook Private Dukundimana aanwezig. Hij is waardeketenexpert voor Cordaid in Rwanda en houdt zich onder andere bezig met digitale innovatie en het enthousiasmeren van jongeren voor de agrarische sector.

'Dit jaar hebben we een goed regenseizoen gehad', zegt Private, terwijl hij over de oneindige groene glooiingen staart. 'De voorgaande jaren waren anders. Efficiënte irrigatiesystemen op zonne-energie waren de uitkomst. De zon was eerst het probleem, nu is het een hulpmiddel. Maar we willen ook de ondernemersgeest in de gemeenschap vergroten. We willen dat de boeren professionele ondernemers worden die niet alleen het land bewerken om hun eigen familie te voeden, maar hun oogst ook op de markt verkopen.'

Volgens Private is digitale innovatie daarbij onmisbaar. 'We kunnen veel boeren helpen met de trainingen, maar we bereiken er nog veel meer via de smartphone. Daarop ontvangen zij belangrijke informatie en tips over hoe om te gaan met klimaatverandering, hoe je toch nog een goede oogst kunt krijgen in tijden van droogte en hoe je daarmee de markt kunt bereiken.'

Laagdrempeliger voor vrouwen

'Digitalisering is ook een goede manier om de informatie laagdrempeliger te maken voor vrouwen', vult Victoire Umutesi aan vanuit het kantoor in hoofdstad Kigali. 'Vrouwen die op het land werken en ook voor hun gezin zorgen, hebben vaak geen tijd om naar de trainingen te komen of op bezoek te gaan bij financiële instellingen voor een lening. Zij kunnen nu vanuit huis de training volgen en hun bankzaken regelen. Dat is een grote vooruitgang.' Intussen gaan de werkzaamheden op het land van Boniflode voortvarend. De hoop maiskolven groeit met de seconde en de coöperatieleden werken zich een slag in de rondte in de brandende zon om de oogst op

Alice
Mukamur-
angwa
TRAINER

'We willen de ondernemersgeest vergroten'

tijd naar de schuur te brengen waar de kolven moeten drogen. Daar vertelt Boniflode over de opluchting en blijdschap die ze ervaart nu zij, haar familie en haar collega's de toekomst met meer vertrouwen tegemoet durven treden. 'Cordaid heeft ons geholpen de nodige vaardigheden te ontwikkelen. We hebben nu veel meer kennis en we werken goed samen met de financiële instellingen. Eerst kwamen we niet verder dan drie ton maïs per seizoen. Nu verwachten we op dezelfde oppervlakte tussen de 15 en 20 ton te oogsten! We zijn er heel erg op vooruitgegaan. We kunnen het schoolgeld voor onze kinderen betalen en ons verzekeren tegen ziekte en verlies van inkomsten. Ik weet zeker dat klimaatverandering ons niet meer zoveel pijn zal doen.' ■

Private
Dukundimana
WAARDEKETEN-
EXPERT

Ernstige gevolgen klimaatverandering

De armste 50% van de wereldbevolking veroorzaakt slechts 7% van alle CO₂ uitstoot. Veel van hen leven vaak in kwetsbaar gebied en worden nu al hard getroffen. Experts voorspellen dat klimaatverandering de komende jaren steeds ernstigere gevolgen zal hebben. De temperaturen in Rwanda en andere Afrikaanse landen blijven stijgen en neerslagpatronen worden onvoorspelbaarder. Dit bemoeilijkt de landbouw. Door de temperatuurstijging neemt de verdamping toe, waardoor de bodem te droog wordt voor landbouw.

De hulp in Rwanda

Wij willen onze verantwoordelijkheid nemen. Met het project in de Kayonza regio in Oost-Rwanda bereikt Cordaid 260.000 mensen met trainingen en spaargroepen. 60.000 deelnemers kunnen nu een lening aanvragen bij een lokale financiële instelling om te investeren in hun bedrijf en het klimaatbestendiger te maken. Bekijk hier hoe boeren in Rwanda zich aanpassen aan de klimaatverandering:

Sinds 1 oktober 2023 algemeen directeur van Cordaid

Vraag het Heleen van den Berg

Hoe kan Cordaid bijdragen aan nog meer verbinding in deze tijden van polarisatie?

Sinds afgelopen oktober maak ik deel uit van de Cordaid-familie. Dat voelt als een groot voorrecht, want wat een bevlogen en betrokken mensen tref ik hier aan! Met hart en ziel zetten mijn collega's zich dagelijks in voor mensen die in moeilijke omstandigheden overal ter wereld moeten leven. Die verbondenheid met de wereld om je heen is ook de rode draad in mijn leven. Al van kinds af aan ben ik begaan met mensen die het minder goed getroffen hebben. Daarom studeerde ik culturele antropologie, met als afstudeerrichting ontwikkelingssamenwerking. Tijdens deze studie ging ik voor onderzoek naar Ethiopië en dat was het begin van een levenslange liefde voor Afrika. De afgelopen maanden heb ik enkele Cordaid-projecten in Afrika (Mali, Burkina Faso en Congo) mogen bezoeken. Ik zag met eigen ogen hoe belangrijk de

samenwerking met onze lokale partners is en hoe het delen van expertise de veerkracht en trots van mensen versterkt. Graag wil ik de komende tijd verder bouwen op dat stevige fundament.

Daarnaast zie ik het als mijn taak de mensen die we steunen een podium te geven, zodat wij -en vooral de politiek- hen blijven zien. Het valt me op dat in de media nauwelijks aandacht is voor oorlogen in Afrikaanse landen als Niger en Mali. Maar wat daar gebeurt, is net zo vreselijk als wat er in landen dichtbij huis gebeurt. Deze mensen verdienen net zo hard onze steun.

Niet altijd zijn de grote problemen gemakkelijk te verhelpen, maar ook dan sorteert onze hulp effect. Want als individuen en gemeenschappen een beter leven kunnen opbouwen, kan dat het begin zijn van structurele verbetering.

Bij alles wat we doen is uw steun cruciaal voor onze inzet. In de huidige kille samenleving is dat harder nodig dan ooit. Tegenover polarisatie, vervreemding en bubbels zetten wij verbinding en betrokkenheid en werken we aan een menswaardig bestaan, binnen en buiten Nederland. Dat is dan ook een opdracht die ik mijzelf gesteld heb: mensen met elkaar verbinden. Dat maakt Cordaid al die jaren zo sterk in haar werk. Wij luisteren naar wat mensen écht nodig hebben en verbinden partijen die elkaar niet altijd zomaar vinden, zoals overheden, bedrijven, groepen mensen die in hun bestaan worden geraakt. Omkijken naar elkaar begint dichtbij. Er liggen grote uitdagingen op ons pad, maar ik kies ervoor met hoop en vertrouwen naar de toekomst kijken. Waar hoop is, is veerkracht.

Tot slot kijk ik er enorm naar uit om kennis te maken met onze donateurs tijdens een van de bijeenkomsten in het land. Daar wil ik graag met u van gedachten wisselen en ideeën opdoen.' ■

? Ook een vraag aan Cordaid?
Stel hem aan redactie@cordaid.nl

In de toekomst dreigt een wereldwijde watercrisis. Mede als gevolg van oorlog en klimaatverandering. Cordaid levert water op verschillende fronten en in verschillende projecten.

Schoon water voor mensen in Zuid-Soedan

Cordaid helpt gezinnen in het zuiden van Zuid-Soedan aan water. Zuid-Soedan was al een van de armste landen ter wereld, maar door de voortdurende oorlog en de gevolgen van de klimaatverandering heeft de armoede onder de bevolking een ongekende hoogte bereikt. Er is gebrek aan veilig drinkwater, waardoor veel mensen ziek worden. Door droogte mislukken oogsten waardoor er geen voedsel en ook geen inkomen is. We hielpen met het opzetten van vier watersystemen op zonne-energie, waardoor 14.000 mensen schoon drinkwater vlakbij kregen. En duizend gezinnen kregen verbeterde zaden en tuingereedschap om voedsel te verbouwen. Christine (60): 'Voorheen moest ik heel lang lopen om water te halen. Als ik nu moe thuiskom van een dag werken, kan

FOTOGRAFIE NIELS VAN LAAR

Christina bij de nieuwe waterpomp in haar dorp

ik dichtbij water halen. Om me te wassen, om te drinken, mee te koken en kleding te wassen. Bedankt Cordaid, ik wens dat het water er altijd is!

FOTOGRAFIE CARITAS OEKRAÏNE

De nieuwe watertoren in het dorp Velyka Kostromka in de Dnipro regio

Watertoren in Oekraïne als symbool van hulp en hoop

In het door oorlog geteisterde Oekraïne steunt Cordaid lokale partners om noodhulp te bieden. Vooral in gebieden zoals Dnipo, Cherson en Donetsk waar de achtergebleven bevolking zeer kwetsbaar is. Na de vernietiging van de bronnen tijdens de bombardementen hadden duizenden mensen in deze regio's geen gegarandeerde toegang meer tot veilig drinkwater. Maar dankzij de inspanningen van Caritas Oekraïne zijn in het

dorp Velyka Kostromka, en ook in de regio's Cherson en Donetsk watertorens hersteld en waterbronnen en filtersystemen geïnstalleerd. In totaal kunnen 33.400 mensen nu rekenen op een stabiele watervoorziening. Coördinator van het waterprogramma Tetiana Yatsiuk: 'We blijven water leveren, ook aan de onveilige gebieden. We krijgen veel waardering van de lokale overheid en de bevolking. Het betekent veel voor hen.'

Water weetjes

771 miljoen mensen hebben geen toegang tot veilig drinkwater

262 miljoen mensen moeten langer dan een uur lopen om aan water te komen (in Nederland zijn we gemiddeld in 16 stappen bij een kraan)

+/- 120 liter water gebruiken we in Nederland gemiddeld per persoon per dag

<3 liter water per persoon per dag, daarop moeten mensen in landen als Zuid-Soedan vaak overleven

Elke 90 seconde sterft een kind aan een watergerelateerde ziekte

PAUL BORSBOOM, NOODHULP-EXPERT **Waarom nog steeds zoveel aandacht voor water?**

'Door klimaatverandering en bevolkingsgroei blijft het hard nodig nieuwe drinkwatervoorzieningen aan te leggen. Verder zijn veel aangelegde drinkwatersystemen niet meer operationeel door oorlogen en conflicten en is reparatie nodig. Ook zijn veel landen zó arm, dat de overheid geen adequaat onderhoud van drinkwatersystemen kan plegen, met uitval en drinkwatertekorten als gevolg.'

De ruimte

Vluchtelingen uit Soedan worden per boot over de Nijl naar het zuiden gebracht.

Immens vluchtelingendrama in Zuid-Soedan

Vanwege hevige conflicten in Soedan zijn sinds april 2023 mensen massaal op de vlucht geslagen, onder andere naar buurland Zuid-Soedan. Hier komen vooral terugkerende Zuid-Soedanezen aan, die eerder als vluchteling in Soedan hadden gewoond. Inmiddels zijn er al bijna een half miljoen mensen als vluchteling aangekomen.

Waar komen deze vluchtelingen aan?

In Renk, een grensplaats tussen Soedan en Zuid-Soedan. Hier is een tijdelijk doorgangsvluchtelingenkamp opgezet. Het de bedoeling dat mensen ook snel weer vertrekken. In de praktijk duurt het vaak nog weken, of zelfs maanden voordat ze het kamp kunnen verlaten.

Wat zie ik op de foto?

Vluchtelingen die in het tijdelijke doorgangskamp verbleven, worden per boot over de Nijl verder naar het zuiden gebracht. Veelal naar de provincie waar ze ooit woonden. Drie keer per week vertrekken enorme boten met 300, maar soms ook met 800 mensen aan boord. Het is voor deze mensen vaak heel spannend of zij hun leven weer makkelijk kunnen opbouwen. Staat hun huis er nog? Is hun akker - door klimaatverandering - overstroomd?

Wat heeft Cordaid tot nu toe in Renk gedaan?

We hebben noodhulp pakketten uitgedeeld aan de kwetsbaarste gezinnen en kinderen gevaccineerd. Aan de oever van de Nijl, waar de grote boten vertrekken, werd een waterzuiveringspomp neergezet. Deze pomp voorziet mensen van veilig drinkwater. Zij moeten een paar dagen op de boot zitten en kunnen zo schoon drinkwater meenemen. ■

Wat doe jij voor dakloze asielzoekers?

Vanaf eind augustus 2022, toen het aanmeldcentrum Ter Apel geen bedden capaciteit meer had, begon INLIA (Internationaal Netwerk van Lokale Initiatieven met Asielzoekers) met de noodopvang in onder meer kerkgebouwen en leegstaande pastorieën. Hoewel het eerst voor enkele weken zou zijn, doet het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers) nog steeds beroep op kerken en INLIA om bij te springen. Ruim 2.000 vrijwilligers van meer dan honderd verschillende geloofsgemeenschappen helpen daarbij, zoals Aafke en Gertrude. Mohammed uit Jemen vertelt wat hun inzet voor hem betekent.

Aafke

Gertrude

Aafke en Gertrude

'Het is een buitenkans om hier te werken'

Gertrude, leerkracht in het basisonderwijs, en Aafke, verpleegkundige, zijn wekelijks te vinden in een INLIA-locatie in Groningen. Ze gaven gehoor aan een oproep van hun kerk en leerden vervolgens elkaar kennen. Op de locatie zijn ze als gastvrouwen en luisterend oor voor dakloze asielzoekers en vluchtelingen, voor het merendeel mannen uit Syrië, Turkije, Jemen en enkele Afrikaanse landen. Ze delen ruimhartig hun tijd en aandacht met de 8 tot 18 gasten die er overnachten. Een kop koffie, een fijn gesprek, een spelletje, of gewoon samen op de bank zitten. Alles is goed.

Gertrude: 'Dit soort vrijwilligerswerk was nieuw voor mij, en best spannend in het begin. Via spelletjes was het ijs snel gebroken, vooral sjoelen is populair. We stellen geen vragen over de achtergrond van onze gasten. Maar als ze daar zelf over willen vertellen, kan dat natuurlijk. Dat zijn soms heftige verhalen, ik heb er wel eens wakker van gelegen. Daarnaast zijn we een vraagbaak en helpen we met de Nederlandse taal.

Ik vertel graag over mijn werk hier; over de saamhorigheid, de fijne sfeer... "Kon de media dit maar zien", denk ik vaak. Het is een buitenkans om hier te werken.'

Aafke: 'Er staan grote zitbanken en het viel me op dat in het begin niemand van de gasten bij me op de bank kwam zitten. Toen de gasten merkten dat dit in Nederland kon én er vertrouwen ontstond werd dit anders. Nu zitten we samen op de bank en voeren we mooie gesprekken over de islam, hun cultuur en de Nederlandse taal. Of ze stellen vragen over hun gezondheid, omdat ze weten dat ik verpleegkundige ben. Onze gasten vinden het geweldig dat wij hier in onze vrije tijd aanwezig zijn. Dat gevoel van waardering is volkomen wederzijds. Wat een rijkdom is het om met hen op te lopen! Dat draag ik graag uit. "Is het niet eng?", vragen mensen soms. Nee, ik voel me hier volkomen veilig en het is heel vertrouwd. Gasten komen regelmatig terug voor een praatje, ook als ze elders onderdak gevonden hebben.'

Mohammed (24) uit Jemen

'De INLIA-vrijwilligers zijn als familie voor me'

'Ik ben in 2018 vertrokken uit Jemen. Eerst ging ik voor studie naar Rusland. Daarna ben ik naar Nederland gekomen. Ik ben hier nu anderhalf jaar en in die tijd heeft INLIA me heel goed geholpen bij allerlei dingen. Ze zijn er voor me en dat is een fijn gevoel. Ik voel me helemaal thuis in Nederland. Ik bel dagelijks met mijn moeder in Jemen, maar hier in Nederland zijn de vrijwilligers van INLIA als moeders voor me. Inmiddels heb ik een verblijfsvergunning voor vijf jaar en een baan als maaltijdbezorger. In september krijg ik misschien een huis toegewezen in Midden-Groningen, maar ik denk dat ik dan nog steeds graag hier op bezoek kom. Ik heb geen andere familie hier. Dit is mijn familie.' ■

1988:
oprichting
stichting
INLIA

70

Op meer dan 70 verschillende locaties door heel Nederland werd en wordt opvang geboden.

2.000

Inzet van ruim 2.000 vrijwilligers van meer dan honderd geloofsgemeenschappen.

220

Op 25 verschillende locaties worden zo'n 220 gasten opgevangen: alleenstaande mannen en gezinnen met kinderen; 25% van de gasten is minderjarig.

107.500

Sinds augustus 2022 tot nu heeft INLIA meer dan 107.500 overnachtingen geregeld.

Nynke Schaap in Zuid-Soedan waar ze samenwerkt met koffieboeren die te maken krijgen met steeds extremer weer

NYNKE SCHAAP,
KLIMAATEXPERT

‘Het gaat niet om de toekomst, het gaat om nu!’

Ruim twee jaar geleden ging Nynke Schaap voor Cordaid naar het bloedhete Noord-Irak. Daar steunde ze boeren die hard zijn geraakt door conflict en klimaatgeweld. Nu zit ze in Zuid-Soedan, waar ze samenwerkt met koffieboeren die ook te maken krijgen met steeds extremer weer. Cordaid sprak deze Friese boerendochter over de vicieuze cirkels van de klimaatcrisis. En hoe die te doorbreken.

Je vader en broer werken nog op de melkveehouderij waar je bent opgegroeid. Jij roept in je werk op tot wereldwijde klimaatactie en klimaatgerechtigheid. Bots je daarin met je familie in Friesland?

‘Niet echt nee. We vinden elkaar in het idee dat de aarde leefbaar moet blijven voor iedereen. Boeren krijgen vaak kritiek, zeker in Nederland. Maar ze worden zelf ook geraakt door de klimaatcrisis. Bovendien wordt het ze knap lastig gemaakt om te verduurzamen. Eerst werden ze decennialang gedwongen om uit te breiden en te intensiveren. En nu overleven ze amper de strikte milieu- en klimaatregels.’

Je zit nu in Zuid-Soedan. Hoe grijpt klimaatverandering daar in op de levens van mensen?

‘Dit is een land met extreme overstromingen in het noorden en extreme droogte in het zuiden. Klimaatverandering vergroot die extremen. De vele ontheemde gezinnen in het noorden hebben het bovendien dubbel zwaar: zij zijn door overstromingen voor de zoveelste keer alles kwijt. En voor de meer dan duizend koffieboeren met wie wij werken in het zuiden zijn bosbranden dan weer het grote gevaar.’

Je hoort vaak dat de klimaatcrisis vrouwen harder raakt dan mannen. Is dat ook zo in Zuid-Soedan?

‘Ja. Vrouwen maken na een overstroming de huishoudelijke schade weer ongedaan. Dat is een extra last op hun schouders, boven op de vele verantwoordelijkheden die ze al dragen. In droogte- en overstromingsgebied moeten vrouwen steeds verder lopen om brandhout te vinden, wat het risico op seksueel geweld vergroot. Vrouwen eten doorgaans als laatste en ze eten het minst. Door groeiende voedselschaarste wordt dat alleen

In Irak ondersteunt Nynke boeren die geraakt zijn door conflict en klimaatgeweld

maar erger, wat hun gezondheid, en zeker die van zwangere vrouwen, ondermijnt. Genderongelijkheid en seksueel geweld nemen dus toe door klimaatverandering. Wat je ook ziet, ook in Irak waar ik heb gewerkt: door klimaatverandering geven meer en meer boeren het op. Meer werkloosheid, betekent ook meer huishoudelijk geweld tegen vrouwen. Veel mannen trekken uiteindelijk naar de stad, in de hoop daar iets te kunnen verdienen. Ze laten hun gezinnen achter. Waardoor moeders er thuis alleen voor staan.’

Kortom, door klimaatverandering vallen er allerlei dominosteentjes om?

‘Ja, en dan heb ik een belangrijk steentje nog niet genoemd: conflict. Landbouwgrond, water en andere grondstoffen worden schaarser. Veel

‘Genderongelijkheid en seksueel geweld nemen toe door klimaatverandering’

FOTOGRAFIE NIELS VAN LAAR

↑ Boeren in Zuid-Soedan maken hun land weer vruchtbaar
 ← Samen met Cordaid collega's tijdens de klimaatop in Dubai

Waarom?

'Omdat de rijkste en meest vervuilende landen zo weinig doen aan de klimaatcrisis in landen die die crisis het hardste voelen. Sinds de klimaatop van Parijs gaat de discussie vaak over de anderhalve graad. Wat we vergeten is dat het in landen als Zuid-Soedan al 2,5 graden warmer is dan in het pre-industriële tijdperk. De grootste rampscenario's zijn hier allang werkelijkheid. Nederland maakt zich terecht druk over steeds extremer weer. Onze waterwerken, de brandweer, onze gezondheidszorg, onze verzekeringen, dat werkt gelukkig allemaal. En dan leven we ook nog in een stabiel land! Niet eens zo ver weg hebben miljoenen mensen, met de kleinst denkbare voetafdruk, amper de middelen om zich te weren tegen klimaatgeweld van veel grotere omvang. Dat moet veranderen. Het is een kwestie van gerechtigheid. En van grote urgentie. Op de top in Dubai sprak ook een groep jongeren uit landen die het minst bijdragen aan de klimaatcrisis maar de hardste klappen krijgen. "Red ons. Niet onze kleinkinderen of onze kinderen, maar ons." Dat greep iedereen naar de keel. Ook mij. Het gaat niet om de toekomst. Het gaat om nu.'

Is dat ook waarom je je geroepen voelt om iets te doen aan klimaatverandering in landen als Irak en Zuid-Soedan?

'Natuurlijk! In Irak, waar het kwik oploopt tot 50°C, hebben we honderden boeren geholpen aan water efficiënte irrigatiesystemen. In Zuid-Soedan hebben we meer dan duizend koffieboeren met succes gekoppeld aan opkopers die een eerlijke prijs betalen. Met dat geld en met onze trainingen kunnen ze zich ook beter weren tegen klimaatverandering. Deze landen zitten in het epicentrum van de klimaatcrisis en van conflict. Elk stapje vooruit is hier van immense waarde.' ■

'In Zuid-Soedan is het al 2,5 graden warmer dan in het industriële tijdperk'

gewapende conflicten en geschillen, zoals die tussen veetelers en agrariërs, draaien om land en water. Dat neemt alleen maar toe. Bovendien, omdat boeren hun inkomen verliezen, moeten ze op zoek naar alternatieve inkomstenbronnen. In een land als Zuid-Soedan, met een lange conflict-geschiedenis en waar veel wapens circuleren, zijn die alternatieven vaak gewelddadig. Zoals stropen. Stropers gebruiken vuur voor de jacht, waardoor het aantal bosbranden toeneemt. Of jonge mannen stoppen als boer en worden lid van één van de vele gewapende groepen. Ze hopen op snel geld en status. Zo wakkert klimaatverandering gewapend conflict aan. En andersom: door conflict krijgt de bevolking niet de kans zich weerbaarder te maken tegen klimaatverandering. Een vicieuze cirkel.'

Naast je werk met boeren in Zuid-Soedan, lobby je ook voor een rechtvaardiger klimaatbeleid, bijvoorbeeld op de klimaatop in Dubai. Wat is één van de zaken waar je op hamert?

'Ik wil dat de politiek de link tussen klimaat en conflict erkent. En dat klimaatprojecten zo worden opgezet dat ze ook bijdragen aan vrede en veiligheid. Tot slot moeten fragiele, door conflict verscheurde landen meer geld krijgen voor klimaatadaptatie. Van de beschikbare miljardenfondsen krijgen zij het minst, terwijl de nood daar het grootst is. Dat maakt me kwaad.'

FOTOGRAFIE MICKAEL FRANCI

'Ik wens vrede en verzoening voor mijn stad'

In het West-Afrikaanse Mali lijdt vrijwel iedereen onder de vele conflicten, klimaatverandering, voedseltekorten en grote groepen interne vluchtelingen. De sleutel tot vooruitgang in een land waar bijna de helft van de bevolking onder de 14 jaar is de jeugd.

De 26-jarige Mohamed Mahmoud Elhadj komt uit Timboektoe. Hij neemt deel aan een Cordaid-project dat jongeren in het Malinese conflictgebied opleidt om hun stem te laten horen in lokale besluitvorming en de sociale samenhang te bevorderen. 'De situatie in het noorden is zeer complex', vertelt Mohamed. 'Vorig jaar was er nog een verschrikkelijke aanval op een boot in Timboektoe. Iedereen uit de stad kent minstens één van de slachtoffers. Het hele land was verontwaardigd. Dit geweld treft alle Malinezen.'

De onvlambare situatie in het noorden van Mali zorgt regelmatig voor confrontaties tussen verschillende groepen in de gemeenschap. Zo ontstond er een conflict tussen vissers en boeren om de schaarse vruchtbare grond langs de rivier. De jeugdleiders uit het project kwamen tussenbeide en losten de kwestie vreedzaam op.

Mohamed: 'Ik ben aangesteld als een van de jeugdleiders. Dat betekent dat we mensen trainen in het herkennen van haatzaaiende uitingen. En we vertellen over het belang van betrokkenheid bij de maatschappij en de democratie. We organiseren ook voetbalcompetities. Dat is een goede manier om jongeren samen te brengen.'

Mohamed studeerde in de hoofdstad Bamako. Daar zijn de kansen voor jonge Malinezen op een baan en een veilig bestaan een stuk groter dan in het noorden. Maar de even strijdbare als optimistische jeugdleider kon zijn geliefde stad niet in de steek laten. 'Mijn doel was altijd om terug te keren naar Timboektoe. Veel jongeren vertrekken. Ik keerde terug. Ik ben erg trots op mijn stad en op wat ik doe. Ik ben teruggekomen om jongeren iets te brengen. Ze zeggen dat de stad mysterieus is. Dat is waar. Je moet in Timboektoe wonen om het te begrijpen. Voor mijn stad, en Mali in het algemeen, wens ik vrede en verzoening. Ik hoop dat de vluchtelingen naar hun huizen kunnen terugkeren.' ■

Pleidooi

‘Ecologische bekering is nodig om de aarde te redden’

Gerard de Korte is bisschop van het Bisdom Den Bosch. Daarnaast is hij voorzitter van de Laudato Si' Alliantie Nederland, waar ook Cordaid deel van uitmaakt. Deze alliantie promoot sinds 2015 de visie van Paus Franciscus op de milieu- en klimaatproblemen en sociaal onrecht. De Paus roept in zijn rondzendbrief Laudato Si' op tot ecologische bekering.

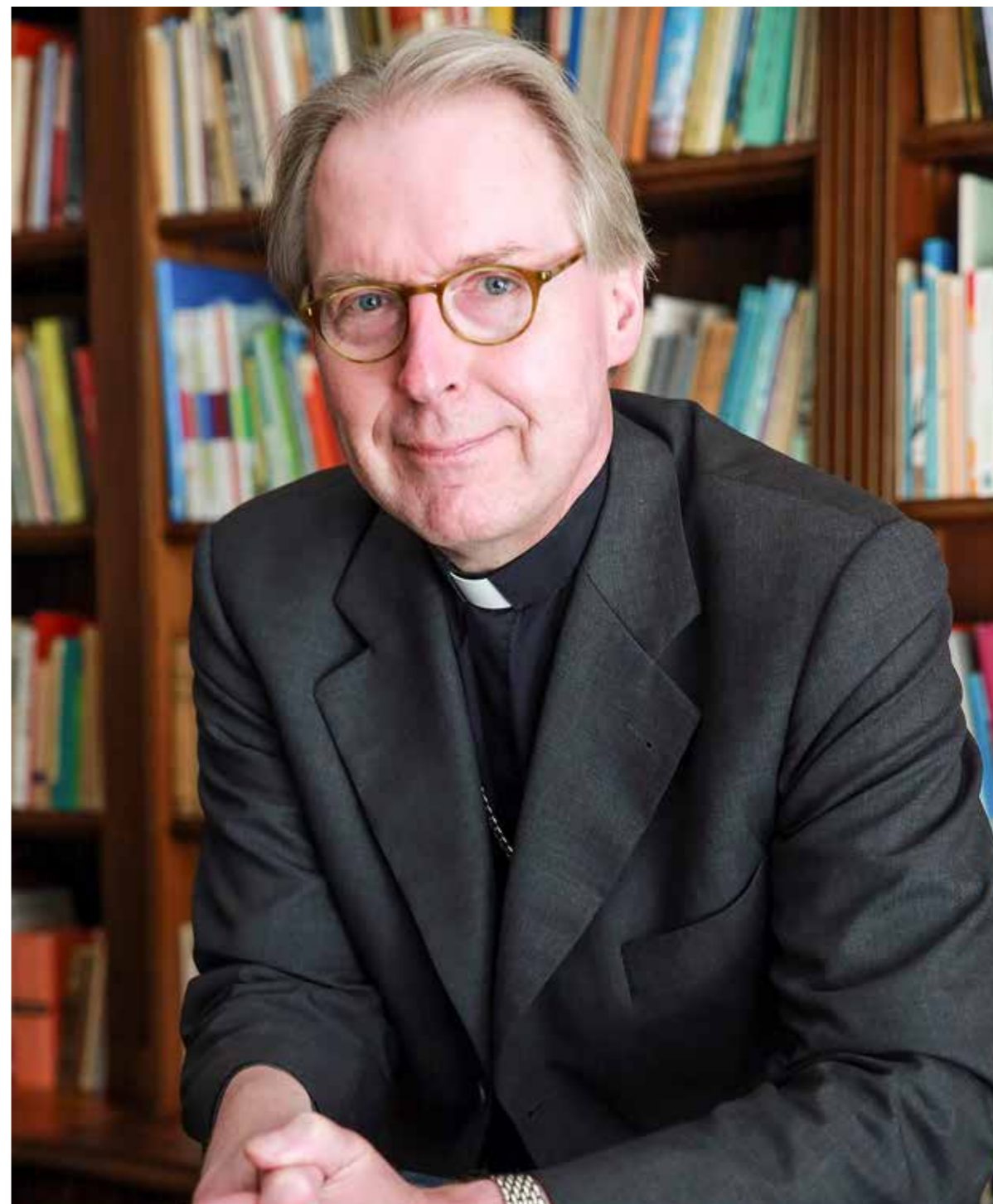
Paus Franciscus roept ons op tot een ommekeer, een ecologische bekering. Als samenleving handelen we alsof de wereld bestaat uit losse elementen die elkaar concurreren. Maar dat is niet zo. Alles en iedereen is met elkaar verbonden. We wonen in een gemeenschappelijk huis, dat aarde heet en waarvan we allemaal deel uitmaken: plant, mens en dier. In een duurzame samenleving zijn, naast technische oplossingen, onderlinge zorg en solidariteit fundamenteel. Dat vereist dat we de onverschilligheid doorbreken en leven en werken vanuit een houding van respect en zorgzaamheid voor het welzijn van mens en aarde.

De Laudato Si' Alliantie Nederland baseert zijn visie op dit gedachtegoed van paus Franciscus. Hoe kunnen we steeds meer leven vanuit een spiritualiteit van verbondenheid met God, medemensen en de aarde? Wij zien dat de aarde én de armen lijden en roepen om gehoord te worden. Arme mensen worden het hardst getroffen door de klimaatverandering en de aantasting van de natuurlijke leefomgeving. De klimaatcrisis is ook een sociale en spirituele crisis. Laudato Si' geeft een antwoord van verbinding en hoop op de schreeuw van de aarde en van de armen. Met een pleidooi voor ecologische economie, eenvoudige leefstijl, duurzame opvoeding, ecospiritualiteit en betrokkenheid bij de gemeenschap. We willen met onze boodschap graag zoveel mogelijk mensen bereiken en bewust maken. Dat doen we via lezingen, studiedagen en publicaties.

Voor deze ecologische bekering hoeft je niet gelovig te zijn. Je kunt vanuit verschillende overtuigingen hetzelfde doel nastreven. We doen een beroep op bondgenoten die vanuit verschillende idealen en achtergronden naar hetzelfde doel streven. Of het nou de liefde voor dierbaren, liefde voor flora en fauna van de planeet, spirituele kracht of geloof in een Schepper; al deze motieven kunnen leiden tot verbondenheid om de planeet te redden.

De aanpassing in onze levensstijl leidt tot weerstand, omdat sommige groepen het gevoel hebben dat hen iets wordt afgenomen. Ook zijn er grote tegenkrachten actief, zoals in de politiek en bij grote bedrijven, die andere, veelal korte termijn, belangen hebben. Daarnaast kost het tijd om de nieuwe wetten en regels te maken die nodig zijn voor de transitie naar een groene samenleving. Kortom, het is geen gemakkelijke opdracht. Toch pleit ik voor iets meer optimisme. De tegenkrachten maken veel lawaai en dat overstemt soms de positieve ontwikkelingen. Een vallende boom maakt meer lawaai dan een rustig groeiend bos, stelt een Chinees spreekwoord. We zijn nu half op weg in de Groene Eeuw,

‘Voor deze ecologische bekering hoeft je niet gelovig te zijn. We doen een beroep op bondgenoten die vanuit verschillende motieven naar hetzelfde doel streven’

als je de publicatie van het rapport Grenzen aan de Groei van de Club van Rome in 1972 als startpunt neemt. Sindsdien zijn er hoopvolle ontwikkelingen. Ik zie groene ondernemers opstaan, ik zie groene leerstoelen aan universiteiten, ik zie groene wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, ik zie grote, groene ambities, bijvoorbeeld van de Europese Unie. De ecologische bekering voltrekt zich wel degelijk, zij het soms in stilte. Laten we daaruit moed putten en iedere dag onze eigen kleine

bijdrage blijven leveren. Laten we onszelf verbinden met onze spiritualiteit, ons hart, onze intuïtie en de omgeving waarin we leven. Dan komt er ruimte om een beter omgang met onze planeet te omarmen. ■

Meer weten? Bestel een compacte Nederlandse samenvatting van de encycliek *Aan U alle lof!* | *Laudato Si* (laudato-si.nl/aan-u-alle-lof). Of bekijk de documentaire *The Letter* | *Laudato Si* (laudato-si.nl/the-letter), een film met paus Franciscus over de gevolgen van de klimaat-crisis.

De Toegift

Welk ideaal wilt u nalaten?

Als u een ideaal wilt laten voortleven, loont het de moeite tijdig over uw toegift na te denken. Dat deed mevrouw G.J. Simons, die in 2022 op 97-jarige leeftijd overleed. Haar twee nichten benoemde ze tot executeur. Zij vertellen over de laatste wil van mevrouw Simons.

Wat was jullie niet voor persoon? 'Ze werd op 30 september 1925 geboren in het Limburgse Landgraaf en verhuisde als jong meisje met haar ouders naar Teluk Bayur op Sumatra, in wat toen Nederlands-Indië heette. Toen de oorlog uitbrak, belandde ze met haar moeder in een jappenkamp, om er drie jaar te blijven. Haar vader en broertje waren in een ander kamp geïnterneerd. Het was een leven van honger, angst en ellende, waarover

ze liever niet sprak. Eenmaal terug in Nederland trokken zij en haar moeder jarenlang bij ons gezin in. Onze moeders waren zussen. Wij waren toen nog niet geboren, ze groeide op met onze oudere broer en zus. Later bezocht ze de kweekschool (tegenwoordig de pabo, red.) en werd lerares op een mulo (vergelijkbaar met de huidige mavo, red.). Tot haar pensioen was ze werkzaam in het onderwijs. Onze band met haar bleef altijd heel hecht. Ze was alleenstaand en we bezochten haar vaak. Het was een heel interessant mens.'

Waarom raakte ze betrokken bij Cordaid?

'Onze nicht had een groot hart en schonk bij leven al decennia aan Cordaid. Ook andere goede doelen, zoals de Alzheimer-stichting en een dierenwelzijnsorganisatie konden op haar steun rekenen. Voor zichzelf was ze ontzettend zuinig, mede als gevolg van de kampjaren. Alleen van boeken kon ze geen genoeg krijgen. Ze was heel belezen en had een brede belangstelling, met veel oog voor de ellende in de wereld. Het feit dat Cordaid wereldwijd actief is om levens te verbeteren, sprak haar enorm aan. Daarom besloot ze haar geld en bezittingen grotendeels aan Cordaid na te laten.'

Hoe vertelde ze jullie over haar wensen voor haar nalatenschap?

'Toen ze op leeftijd kwam, deelde ze haar plannen voor haar nalatenschap met ons en benoemde ons tot executeur. Al haar wensen zijn nauwgezet vastgelegd in haar testament bij de notaris en dat is maar goed ook. Toen er in de familie vragen kwamen over de nalatenschap, konden wij verwijzen naar het testament bij de notaris, waarin alles zwart-op-wit was vastgelegd. Zo kon er geen discussie zijn over de bedoelingen van onze nicht. Het is een fijn gevoel dat haar nalatenschap is afgehandeld zoals zij dat wilde.' ■

FOTOGRAFIE NIELS VAN LAAR

Wilt u ook bijdragen aan een betere wereld voor volgende generaties? En een bestemming kiezen die het best bij u past? Neem voor een vrijblijvend gesprek contact op met Annemiek Buitelaar, notarieel jurist bij Cordaid. Zij staat u graag te woord en is tijdens kantooruren bereikbaar via 06 -22 52 82 98 of per mail Annemiek.Buitelaar@cordaid.nl.

LEES-
TIP

Hoe gaan we dit uitleggen

Klimaatverandering bedreigt alles wat ons lief is. Maar we zijn niet zo machteloos als velen denken. De komende tien jaar kunnen we het tij keren. In het boek *Hoe gaan we dit uitleggen - onze toekomst op een steeds warmere aarde*, beschrijft Jelmer Mommers, klimaatjournalist van de Correspondent hoe het tij gekeerd kan worden en laat zien dat jouw bijdrage ertoe doet.

Te koop bij decorrespondent.nl en nrcwebwinkel.nl

KIJK-
TIP

TV-SERIE: Dokter Ruben

Ruben Terlou (zie ook achterpagina) is opgeleid als arts, maar werd na zijn studie televisiemaker en reis-journalist. De doktersblik bleef. In de zevendelige serie Dokter Ruben ontmoet Ruben Terlou in zeven landen moedige doorzetters in de gezondheidszorg zoals Nobelprijswinnaar Denis Mukwege in Oost-Congo die slachtoffers van seksueel geweld opereert. De moedige doorzetters proberen niet alleen de kwaal, maar ook de ziekmakende omstandigheden zoals armoede, ongelijkheid, vervuiling, onveiligheid, te genezen. De serie werd in het najaar 2023 uitgezonden op NPO 2 en is terug te zien op NPO Start.

vpro.nl/programmas/dokter-ruben

LUISTER-
TIP

De podcast Eerste Hulp Bij Uitsterven

Carice van Houten en Sieger Sloot zijn een spoedcursus over de klimaatcrisis gestart: Eerste Hulp Bij Uitsterven. In elk van de 6 afleveringen komt een expert van Cordaid aan het woord hoe klimaatverandering mensen nu al raakt. Daarnaast wordt je in ieder cursusdeel met humor bijgepraat over de klimaat-situatie en krijg je tips over hoe je de aarde en je hoofd koel kunt houden. Want de klok tikt en we kunnen samen echt iets doen. De spoedcursus die je misschien liever niet wilt volgen, maar toch moet proberen!

cordaid.nl/ehbu

DE THEMA'S VAN CORDAID HERKENT U AAN DEZE PICTOGRAMMEN:

GEZONDHEIDSZORG
Iedereen heeft recht op goede basisgezondheidszorg. We werken aan betaalbare en bereikbare gezondheidszorg voor iedereen.

NOODHULP
We bieden noodhulp aan mensen die getroffen zijn door rampen, met bijzondere aandacht voor de meest kwetsbaren.

ONDERWIJS
Een kind dat onderwijs krijgt, heeft kansen voor de toekomst. Daarom investeren we in goed onderwijs voor zowel jongens als meiden.

VOEDSEL EN INKOMEN
Wij zetten ons in voor de opbouw van duurzaam levensonderhoud en het creëren van banen.

KLIMAAT
In veel projecten helpen we mensen zich aan te passen aan het klimaat of om verdere klimaatverandering tegen te gaan.

GELIJKHEID
Niet alle mensen worden gelijk behandeld. Wij zorgen ervoor dat juist achtergestelde groepen ook participeren.

WATER
Water is van levensbelang. In landen waar we werken is het nog steeds hard nodig om nieuwe drinkwatervoorzieningen aan te leggen.

VEILIGHEID EN VREDE
We zoeken met mensen, gemeenschappen en overheden naar duurzame oplossingen voor conflicten, onrechtvaardigheid en onveiligheid.

ARMOEDE-BESTRIJDING IN NL
In Nederland steunen we ook mensen die het moeilijk hebben, zoals dak- en thuislozen en mensen met schulden.

COLOFON

Zin geven is het donateursmagazine van Cordaid. Het blad verschijnt twee keer per jaar.
Adres Cordaid: Grote Marktstraat 45, 2511 BH Den Haag
Ibannummer: NL571NGB0000000934
Concept: Maters en Hermsen Journalistiek
Hoofdreductie: Cordaid
Tekst: Cordaid; Maters en Hermsen Journalistiek
Vormgeving: Maters en Hermsen Vormgeving
Drukwerk: Printman Made
Lithografie: Studio Boon

Wilt u in gesprek met ons, dan staan wij u graag te woord, ook over vragen die met het magazine te maken hebben. U kunt reageren door een mail te sturen naar info@cordaid.nl. Ook kunt u bellen met onze servicedesk, tijdens kantooruren: 070-3136233.

*Als de kooi af is,
dan sterft de vogel*

Ruben Terlou (38), fotograaf en documentairemaker, werd bekend met zijn aangrijpende tv-series over China.

Niet iedereen weet dat Terlou ook afgestudeerd arts is. Voor zijn documentairereeks, *Dokter Ruben* zette hij zowel zijn medische achtergrond als zijn journalistieke haviksoog in om op diverse plekken in de wereld grote uitdagingen in de gezondheidszorg te tonen. Zoals in de Democratische Republiek Congo, waar Cordaid al decennialang actief is. In het oosten van Congo bezocht Terlou Nobelprijswinnaar Denis Mukwege. Hij leidt daar een kliniek voor vrouwen die slachtoffer zijn van verkrachtingen die plaatsvinden tijdens de vele geweldsuitbarstingen in het gebied. 'Ik weet nog dat ik mij erg boos voelde toen ik terugkwam in Nederland', vertelt Terlou. 'Al die rijkdom. Dit hebben wij verkregen uit een wrede vorm van exploitatie. En in een land als Congo gaat dat nog steeds door! Wanneer gaan we daar nu eens iets aan doen?' Toch kijkt hij ook met plezier terug naar zijn ontmoeting met Mukwege, met wie Congolese Cordaid-medewerkers samenwerken om het gezondheidssysteem in het land te verbeteren. Terlou: 'Het was heel indrukwekkend. Vooral omdat in het ziekenhuis veel slachtoffers werken. Die helpen andere slachtoffers weer verder in hun leven. Dat lijkt mij een heel goed goede manier om je hulp in te richten. Het zijn ervaringsdeskundigen. Zij weten het beste wat mensen nodig hebben die zoiets vreselijks hebben meegemaakt.'

Terlou is het meest in zijn element als hij de wereld rondreist, het liefst naar gebieden waar weinig westerlingen komen en waar hij verhalen kan vinden die zich buiten het vizier van de massamedia afspeelen. 'Ik heb dit nodig. Vandaar mijn spreuk: "Als de kooi af is, dan sterft de vogel", een uitspraak van mijn beste vriend. Mensen die mij goed kennen, snappen dit meteen. Als mijn kooi af is, dan krijg ik geen zuurstof meer. Als ik te lang op één plek ben, dan wordt het verlangen te groot. Maar het is geen vluchtgedrag! Alles wat ik doe, komt voort uit oprechte nieuwsgierigheid. Een wat onrustige, veeleisende soort nieuwsgierigheid, dat wel!' ■